

RECENZIJOS

Kolektyvinė monografija apie informacijos ir žinių vadybą verslo organizacijoje*

Autorių kolektyvo (Zenonos Atkočiūnienės, Erikos Janiūnienės, Renatos Matkevičienės, Regimanto Pranaičio, Marijos Stonkienės) parengta monografija „Informacijos ir žinių vadyba verslo organizacijoje“ savo konceptualumu ir tyrimų spektru yra traktuotina kaip inovatyvus ir vertingas mokslinis darbas. Monografija yra skirta labai aktualiai tematikai, susijusiai su žinių ekonomikos plėtos procesais. Žinių ekonomikos klostymasis, grindžiamas informacinės veiklos plėtra, žinių kūrimo ir naudojimo veiklos skatinimu, nurodo švietimo ir mokslo sistemos informacijos, žinių procesų, reiškinį tyrimų svarbą ir pabrėžia pristatomų mokslo žinių sklaidos ypatumą Lietuvoje tyrimų aktualumą ir naujumą.

Monografijos tematikos aktualumą lemia ir ta aplinkybė, kad Lietuvoje informacijos ir žinių vadyba analizuojama tik pavienėse mokslinėse publikacijose, fragmentuotai aptariant patį tyrimo objektą – pasigendama visybinio požiūrio. Monografijoje pirmą kartą Lietuvoje pristatomas nuoseklus ir sisteminis informacijos ir žinių vadybos mokslinis tyrimas. Apibendrinamas išties įspūdingas kiekis solidžios žinių ir informacijos vadybos teorijos medžiagos, analizuojama pasaulinė vady-

bos patirtis bei Lietuvos organizacijoms aktuali procesų ir priemonių, užtikrinančių verslo organizacijos konkurencinį pranašumą, visuma. Pristatomų tyrimų svarba siejama su informacijos ir žinių vadybos sąsajų įžvalgomis, vadybinės veiklos pokyčių priežastingumo ir raiškų vertinimu, dėmesio sutelkimu problemiškiems kintamos informacinės veiklos aspektams.

Suvokdami šios problematikos svarbą, monografijos autoriai iškėlė tikslą – apibrėžti ir išanalizuoti informacijos ir žinių vadybos verslo organizacijoje teorines ir praktines problemas, susijusias su verslo organizacijos informacine aplinka, informacine elgsena, informacinių technologijų diegimu, nematerialių išteklių – informacijos, žinių nuosavybės apsaugos poreikiu, ieškoti šių problemų sprendimo būdų.

Monografijoje pateikiama medžiaga pasižymi kompleksišku ir naujumu. Autoriai plačiai aprėpia nagrinėjamą sritį, analizuojant informacijos ir žinių vadybos, kaip mokslo, vietą informacijos ir komunikacijos mokslų sistemoje, vertinant žinių ekonomikos klostymuisi reikšmingus Lietuvos politikos aspektus, nustatant Lietuvos politikos atitiktį Europos Sąjungos žinių visuomenės, žinių ekonomikos kūrimo siekiams. Monografijoje pateikiamų

* ATKOČIŪNIENĖ, Z.; JANIŪNIENĖ, E.; MATKEVIČIENĖ, R.; PRANAIS R.; STONKIENĖ, M. *Informacijos ir žinių vadyba verslo organizacijoje*: Monografija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009. 476 p.

tyrimų naujumas sietinas su informacijos ir žinių vadybos reiškinių, procesų tyrimo metodologijų, valdymo modelių sukūrimu.

Derėtų pabrėžti informacijos ir žinių vadybos teorinių įžvalgų analizės dermę su praktinio informacijos ir žinių vadybos taikymo situacijų tyrimais. Monografijoje siekiama derinti informacijos ir žinių vadybos teorines koncepcijas ir požiūrius bei šių vadybos tipų taikymo praktikoje pavyzdžius. Tarptautinį pristatomų tyrimų naujumą pabrėžia ir mokslinės žinių vadybos taikymų tarpkultūrinių aspektų analizės, leidusios palyginti žinių vadybos raiškas, procesus, problemas ir jų priežastis Lietuvos ir Olandijos organizacijose, duomenys ir išvados.

Pažymėtina gerai parengta monografijos sandara, klausimų dėstymo nuoseklumas ir gilumas. Monografiją sudaro keturi esminiai probleminiai moduliai: organizacijos kaip sistemos apibrėžtis ir sąveika su išorės aplinka; informacinė elgsena organizacijoje, lemianti informacijos vadybos vystymąsi ir plėtrą verslo organizacijoje; žinių vadyba ir jos implikuojama kaita verslo organizacijoje, šiuolaikinių informacinių technologijų taikymo specifika ir tendencijos; informacijos ir žinių vadyboje pamatiniai teisiniai verslo organizacijos informacijos, žinių nuosavybės apsaugos aspektai. Monografijoje šie probleminiai moduliai pristatomi šešiose dalyse, kuriose nuosekliai analizuojama informacijos vadyba verslo organizacijoje, atsižvelgiant į reikšmingus aspektus – verslo organizacijos makroaplinką, vidinę aplinką, svarbiausius informacijos vadybos kaitą lemiančius veiksnius.

Pirmojoje dalyje „Verslo organizacijos informacinė aplinka“ (autorė Renata Mat-

kevičienė) pristatoma organizacijos kaip sistemos suvoktis, pabrėžiant verslo organizacijos kaip atviros sistemos veikimą. Nustatomi ir analizuojami organizacijos išorės aplinkos veiksniai, turintys įtakos organizacijos veiklos efektyvumui ir nurodantys organizacijos veiksmus, naudojamus informacinės organizacijos aplinkai tirti. Autorė nurodo informacinės aplinkos stebėjimo ir jos suvokimo įtraukimo į organizacijos vadybą svarbą, lemiančią organizacijų inovatyvumą, konkurencingumą ir kūrybiškumą. Visiškai pagrįstai teigiama, kad svarbiausias išorės aplinkos stebėsenos vaidmuo tenka organizacijų vadovams, o daugiausia dėmesio kreipiamą į tokius išorės aplinkos veiksnius, kaip antai konkurentai, rinka, tarptautinė aplinka.

Antrojoje monografijos dalyje „Verslo organizacijos išorės aplinkos stebėjimo sistema: informacinė elgsena“ (autorė Erika Janiūnienė) apibūdinamas verslo organizacijos informacijos poreikių kontekstas, paaiškinama informacijos ieškos elgsena ir informacijos naudojimas verslo organizacijoje. Informacinę elgseną suvokiant kaip vieną iš aplinkos stebėjimo sistemos sudedamųjų elementų, teigiama, kad informacinė elgsena yra vienas iš lemiamų sėkmingos verslo organizacijos veiklos veiksnių. Pastebimas loginis nuoseklumas, analizuojant informacinę elgseną išskiriami du jos lygiai – organizacijos ir individų (vadybininkų), dirbančių šioje organizacijoje, informacinė elgsena. Išskirtina yra tai, kad vadybininko informacinės elgsenos tyrimas siejamas su pagrindinių informacinės elgsenos modelių analize ir pagrindinių informacinės elgsenos elementų nurodymu ir jų vertinimu. Autorė, remdamasi atliktu tyrimu, įvardija vadybininko informacinės elgsenos cikliškumą ir priklausomybę nuo

jo vaidmens organizacijoje, vykdomos veiklos, sprendžiamų problemų pobūdžio.

Nebeįvertinami vertingos monografijos dalys yra trečioji „Informacijos vadyba verslo organizacijos vadybos sistemoje“ ir ketvirtoji „Žinių vadyba – naujoji įvestis verslo organizacijos valdyme“ (autorė Zenona Atkočiūnienė). Jose analizuojama informacijos ir žinių teorinė raida ir jų sąsajos, išskiriant jas į dvi atskiras vadybos sritis: informacijos vadybą, padedančią tvarkyti ir struktūruoti organizacijos veiklą, ir žinių vadybą, kaip padedančią išlikti dinamiškoje aplinkoje. Atskleidžiama verslo ir informacijos strategijų kūrimo integralumo svarba formuojant organizacijos strategiją, sprendžiant informacijos vadybos, informacijos išteklių vadybos ir žinių valdymo efektyvumo klausimus organizacijoje. Reikšminga yra tai, kad autorė suteikia galimybę susipažinti su teorinių darbų gausa ir jų įtaka tiek teorinei, tiek praktinei informacijos ir žinių vadybos genezei. Aptariami tokie naujoviški socialiniai reiškiniai: besimokančios organizacijos, žinių organizacijos kultūra, žinių valdymo sistemos, žinių ekologija.

Pažymėtinas ketvirtoje dalyje pristatytas žvalgomasis žinių vadybos Lietuvos ir Olandijos verslo organizacijose tyrimas, siekiant įvertinti, kokią prasmę organizacijos teikia žinioms ir žinių vadybai ir kaip tai veikia praktinį žinių vadybos taikymą tarpkultūriniame kontekste. Jis atskleidė, kad tiek Lietuvoje, tiek Olandijoje vadybininkai pabrėžia žinių vadybos svarbą, yra naudojamos panašios dalijimosi žiniomis ir jų saugojimo priemonės. Tačiau tyrimas atskleidė ir skirtumų, kuriuos pažinti reikia didesnio mokslinio dėmesio ir tyrimo tęsties.

Penktojoje monografijos dalyje „Naujosios ateinančios ir ateities informacinės

ir komunikacinės technologijos, jų poveikis verslo organizacijai“ (autorius Regimantas Pranaitis) aptariama informacinių ir komunikacinių technologijų (IKT) ir verslo sąveikos problematika. Išryškinama naujųjų IKT ir verslo sąveika bei jos perspektyvą lemiantys veiksniai. Autorius aptaria metodiką, padedančią organizacijoms įvertinti naujųjų IKT poveikį jų verslui. Atkreipiamas dėmesys į informacinių ir komunikacinių technologijų vaidmenį globalizacijos sąlygomis, šių technologijų taikymo perspektyvą, naujų ir ateities technologijų galimą įtaką verslo organizacijai.

Šeštojoje monografijos dalyje „Informacijos nuosavybės teisių apsauga verslo organizacijoje“ (autorė Marija Stonkienė) aktuali informacijos ir intelektinės nuosavybės verslo organizacijose problematika analizuojama per teisinę prizmę. Pagrįstai teigiama, kad informacijos tapsmas nematerialiu verslo organizacijos aktyvu, informacijos, žinių vadybos taikymas verslo organizacijoje lemia informacijos nuosavybės teisinės apsaugos poreikį. Autorė, remdamasi plačiu mokslinio tyrimo metodų rinkiniu, analizuoja verslo organizacijos informacijos nuosavybės teisių apsaugą intelektinės nuosavybės teisės normomis, aptaria Lietuvos nacionalinės intelektinės nuosavybės teisės teikiamas galimybes, atskleidžia verslo organizacijos intelektinės nuosavybės portfelio ir jo dedamųjų sampratą. Atkreipiamas dėmesys, kad, siekiant užtikrinti verslo organizacijos informacijos ir žinių portfelio nuosavybės teisinę apsaugą, būtinas informacijos ir neišreikštų žinių teisinės apsaugos instrumentų kompleksinis derinimas.

Apibendrinant galima teigti, kad autorių kolektyvo parengta monografija yra

svarbus indėlis į Lietuvos informacijos ir žinių vadybos mokslo sritį. Tai reikšmingas kompleksinio pobūdžio darbas, kuriame pirmą kartą holistiškai analizuojama ir tiriama informacijos ir žinių vadyba verslo organizacijoje, pateikiama daug originalių minčių, idėjų ir siūlymų, atskleidžiančių teorines ir praktines informacijos ir žinių

vadybos problemas. Neabejotina, kad monografija bus labai naudinga tiek informacijos ir komunikacijos krypties mokslininkams, doktorantams, tiek aukštųjų mokyklų studentams, verslo organizacijų informacijos ir komunikacijos vadybininkams ir visiems besidomintiems informacijos ir komunikacijos problematika.

Prof. dr. (HP) Danuta Diskienė